

HIZKUNTZ ESKUBIDEEN
BEHATOKIA

OBSERVATORIO DE DERECHOS LINGÜÍSTICOS

OBSERVATOIRE DES DROITS LINGUISTIQUES

OBSERVATORY OF LINGUISTIC RIGHTS

***ERREGIO EDO
GUTXIENGOEN
HIZKUNTZEN
EUROPAKO KARTA***

ERREGIO EDO GUTXIENGOEN HIZKUNTZEN **EUROPAKO KARTA**

0. 1988/192 Hitzaurrea.

I. Zatia. Erabaki orokorrak.

II. Zatia. 2. artikulua 1. lerroaldiaz bat lortu nahi diren helburu eta oinarriak.

II. Zatia. Jendaurreko jardunean erregio gutxiengo hizkuntzak erabiltzearen aldeko neurriak. Neurriok 2. artikuluko 2. lerroaldian oinarrituta izenpetutako konpromisoez bat hartu beharko dira.

IV. Zatia. Karta indarrean jartzea.

V. Zatia. azken erabakiak.

1988/192 HITZAURREA

Europako Kontseiluko kide diren estatuek, karta hau izenpetu eta,

Europako Kontseiluren helburua, batez ere, guztien ondarea osatzen duten asmo eta oinarriak babestu eta bultzatzeko, kontseilukideen arteko batasun sendoagoa lortzea dela kontutan izanik,

Europako erregio edo gutxiengo hizkuntza historikoak, batzuk denbora aurrera joan ahala galtzeko bidean daudenak, babestea Europako kultura-aberastasuna eta ohiturak gorde eta garatzeko lagungarri dela kontutan izanik,

Nazio Batuen Gizarte eta Politika-Eskubideei buruzko Nazioarteko Hitzarmenean jasotako oinarrien arabera, eta Giza Eskubideak eta Oinarriko Askatasunak zaintzeko Europako Kontseiluko Itunaren espirituaz bat, bizitza pribatua edo jendaurreko jardunean erregio edo gutxiengo hizkuntzan mintzatzeko eskubidea eskubide ukaezina dela kontutan izanik,

ESKBren baitan (Europako Segurtasun eta Lankidetzarako Biltzarra) egindako lana, eta bereziki 1975eko Helsinkiko Azken Akta eta 1990eko Kopenhageko bilerako agiria, gogoan hartuta,

Kulturartekotasunaren eta eleaniztasunaren balioa azpimarratu eta erregio edo gutxiengo hizkuntzak babestu eta sustatzea ez litzatekeela hizkuntza ofizialen kaltetan egin behar eta hauek ikasi beharra dagoela kontutan izanik,

Europako herri eta eskualdeetan erregio edo gutxiengo hizkuntzak sustatzea demokrazia eta kultura-ugaritasuna oinarri dituen Europako jasotzeko laguntza garrantzitsua dela jakinik, beti ere nazio burujabetasuna eta lurralde osotasunaren esparruan,

Europako herrialdeetako eskualde bakoitzak dituen baldintza bereziak eta ohitura historikoak aintzak hartuta, jarraian datorrena onartu dute:

I. ZATIA. ERABAKI OROKORRAK

1. artikulua. Definizioak.

Karta honi dagokionez:

a) "Erregio edo gutxiengoaren hizkuntza" aipatzean, honakook hartzen dira kontutan:
- estatu bateko lurralde batean aspaldidanik estatu horretako biztanleek, estatuko gainontzeko biztanleak baino kopuru txikiagoa izanik, erabilitako hizkuntzak; eta baita
- estatu jakin horretako hizkuntza ofiziala edo ofizialak ez direnak. Estatuko hizkuntza ofizialaren edo ofizialen dialektoak nahiz etorkinen hizkuntzak ez dira kontutan hartzen;

b) "Erregio edo gutxiengoaren hizkuntza erabiltzen duten lurraldea" karta honetan oharmandako babes eta sustapenerako zenbait neurri hartzea bidezko egiteko besteko hiztun kopurua duen hizkuntzaren geografia eremua da;

c) "Lurralderik gabeko hizkuntzak" aipatzean, estatuko gainontzeko biztanleek erabili baina estatuko lurraldean aspaldidanik erabilia ere, estatuko eremu geografiko jakin bati lotuta ez daudenak dira.

2. artikulua. Konpromisoak.

1.- Izenpetzaileek II. zatiko erabakiak beren lurraldean mintzatzen diren erregio edo gutxiengoaren hizkuntza guztiekin betetzeko konpromisoa hartu dute, hizkuntzak 1. ataleko definizioaz bat baldin badatoz.

2.- Berrespenaren, oniritzia ematearen edo onarpenaren unean aipatutako hizkuntzei dagokienez, 3. artikuluekin bat, alde bakoitzak karta honetako III. zatiko erabakien artean hautatutako hogeita hamabost lerroaldi edo azpiatal gutxienez betetzeko konpromisoa hartu du. Horietatik hiru gutxienez, 8 eta 12. ataletatik hartutakoak izan beharko dute eta 9, 10, 11 eta 13. ataletatik bana hartu beharko da.

3. artikulua. Aukerak.

1.- Hitzarmena sinatu duen estatuetakako bakoitzak bere berrespen, oniritzi emate edo onarpen-agirian, 2. artikuluen 2. idaztiaren bat aukeratutako lerroaldiek estatuko lurralde osoan edo lurralde zati batean gutxiago hedatutako erregio edo gutxiengoaren hizkuntzarako nahiz hizkuntza ofizialeko zeintzuri eragingo dioten zehaztu beharko du.

2.- Parte hartu dutenek, gerora ere, berrespen-oniritzi emate edo onarpen-agirian Kartako zehaztu gabeko beste edozein lerroalditan ageri diren erabakien ondoriozko betebeharrak onartzen dituztela jakinarazi ahal izango diote idazkari nagusiari. Baita atal honetako lehen lerroaldia beren lurralde osoan edo zati batean hedatutako erregio edo gutxiengoaren beste hizkuntza batzuekin nahiz beste hizkuntza ofizial batzuekin ere ezarriko dutela.

3.- Aurreko lerroaldian oharmandako konpromisoak berrespen oniritzi emate edo onarpen-agirian ataltzat hartuko dira eta ondorio berak izango dituzte jakinarazten direnetik hasita.

4. artikulua. Dagoeneko badiren babes estatusak.

1.- Karta honetako erabaki batek ere ezin izango du Giza Eskubideen Europako Biltzarrak bermatutako eskubideak mugatu edo indarrrik gabe utzi.

2.- Karta honetako erabakiek ez dute erregio edo gutxiengoaren hizkuntzen egoera arautzen duten erabaki hobeengan murrizpenik eragingo, ezta gutxiengoetakoak diren pertsonen lege-araubidean ere. Erabaki hobe horiek dagoeneko gaiari buruzko Zatiaren batean jasotakoak edo nazioarteko bitariko edo askotariko akordioetan oharmandakoak izan beharko dute.

5. artikulua. Sortutako betebeharrak.

Karta honetako ezer ezin izango da Nazio Batuen Kartako helburuekin edo nazioarteko zuzenbidearen beste betebeharrak batzuekin, burujabetasun eta lurralde-osotasun oinarriak barne direla, bat ez datozen edonolako ekintzekin hasteko eskubidetzat hartu,

6. artikulua. Informazioa.

Karta honek eragiten dieten agintari, erakunde eta pertsonen karta honetan finkatutako eskubide eta betebeharrak berri emateko konpromisoa hartu dute sinatzaileek.

II. ZATIA. 2. ARTIKULUAREN 1. LERROALDIAZ BAT LORTU NAHI DIREN HELBURU ETA OINARRIAK

7. artikulua. Helburu eta oinarriak.

1.- Erregio edo gutxiengoaren hizkuntzei dagokienez, hizkuntza horiek erabiltzen diren eskualdeetan eta hizkuntza bakoitzak bizi duen egoeraren arabera, kartagileek aurrera eramanez nahi duten politika, legedia eta ekintzak helburu eta oinarriak arabera dira:

- a) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak onartzea, kultura-aberastasunaren erakusle dira eta;
- b) erregio edo gutxiengoaren hizkuntza bakoitzaren geografia-eremua errespetatzea. Hala, dagoeneko badirenean edo sortuko diren administrazio-banaketak erregio edo gutxiengoaren hizkuntzen sustapenean oztopo ez izatea lortuko da;
- c) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak sustatzeko benetako ekintzak burutzea;
- d) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak jendurreko jardunean eta pribatuan ahoz zein idatziz erabil daitezkeen erraztu eta/edo sustatzea;
- e) karta honek hartzen dituen esparruetan, erregio edo gutxiengoaren hizkuntza bat erabiltzen dutenen eta hizkuntza bera edo antzekoa erabiltzen duten estatu bereko beste talde batzuen arteko harremanak mantendu eta garatzea. Baita estatuan beste hizkuntza batzuk erabiltzen dituzten beste talde batzuekiko kultura arloko harremanak finkatzea ere;
- f) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak maila guztietan irakatsi eta ikertzeko baliabideak eskaintzea;
- g) erregio edo gutxiengoaren hizkuntza baten eremuan bizi baina hizkuntza horretan hitz egiten ez dakitenek ikasi ahal izateko baliabideak jartzea, ikastea borondatezkoa bada ere;
- h) unibertsitate edo baliokideak diren tokietan erregio edo gutxiengoaren hizkuntzei buruzko azterketa eta ikerketak sustatzea;
- i) karta honek biltzen dituen arloetan, bi edo zenbait estatuan modu berean edo antzekoan hitz egiten diren erregio edo gutxiengoaren hizkuntzen arteko nazioarteko harreman egokiak sustatzea.

2.- Erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak mantendu eta garatzea bultzatu ez eta arriskutan jarri asmoz, berauek erabiltzean sortutako arrazoirik gabeko bereizkeria, baztertze, muga edo lehentasunei amaiera emateko konpromisoa hartu dute kartagileek, dagoeneko egin ez badute. Erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetako hiztunen eta gainontzekoaren arteko berdintasuna lortu asmoz edo hizkuntzan egoera berezia kontutan izan dadin hartutako aldeko neurri bereziak, ez dira indar handiagoko hizkuntzetako hiztunen kaltetan egindako bereizkeriatzat hartuko.

3.- Neurri egokien bidez, herrialdeko hizkuntza-talde guztien arteko elkar ulertzea sustatzeko konpromisoa hartu dute kartagileek eta hala, erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak errespetatu, ulertu eta onartzea herrialdean ematen den hezkuntza eta prestakuntzaren helburuen artean izango da. Bestalde, komunikabide handiek helburu beraren bila jardun dezaten saiaturiko dira kartagileak.

4.- Erregio edo gutxiengoaren hizkuntzekiko politika zehazteaz batera, kartagileek hizkuntza horietako hiztunek adierazitako beharrian eta gurariak kontutan izateko konpromisoa hartu dute. Beharrezkoa baldin bada, erregio edo gutxiengoaren hizkuntzekin zer ikusia duten kontuez agintariei gomendioak emateko organoak sor ditzatela eskatzen zaie.

5.- Lurralderik gabeko hizkuntzei dagokienez, lehen leerroalditik 4.era artekoetan jasotako oinarriak " mutatis mutandis " ezartzeko konpromisoa hartu dute kartagileek. Hala ere, hizkuntza horiek direla eta, karta hau gauza dadin hartu beharreko neurrien ezaugarriak eta zenbaterainokoa modu malguan zehaztuko dira, beharrian eta nahiak kontutan izanda eta hizkuntza horietako hiztunen ohitura eta ezaugarriak errespetatuta.

III. ZATIA. JENDAURREKO JARDUNEAN ERREGIO EDO GUTXIENGOEN HIZKUNTZAK ERABILTZEAREN ALDEKO NEURRIAK. NEURRIOK 2. ARTIKULUKO 2. LERROALDIAN OINARRITUTA IZENPETUTAKO KONPROMISOEZ BAT HARTU BEHARKO DIRA.

8. artikulua. Irakaskuntza.

1.- Irakaskuntzaren arloan, hizkuntza horiek erabiltzen diren lurraldeari dagokionez, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera eta estatuko hizkuntza ofizialaren edo ofizialen irakaskuntzaren kaltetan gabe, agirigileek honako konpromisoak hartu dituzte:

- a) -eskolaurreko heziketa kasuan kasuko erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan burutzea ziurtatzea, edo
 - eskolaurreko heziketaren zati garrantzitsu bat kasuan kasuko erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan burutzea ziurtatzea, edo
 - aurreko bi puntuetako bat betetzea beren gurasoek hala nahi duten ikasleekin behintzat, ikasle kopurua behar bestekoa baldin bada, edo
 - herri-agintariek eskolaurreko heziketan zuzeneko aginpiderik ez baldin badute, lehen bi puntuetan ohartemandako neurriak bete daitezten lagundu edo/eta bultzatzea;
- b) - lehen heziketa kasuan kasuko erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan burutzea ziurtatzea, edo
 - lehen heziketaren zati garrantzitsu bat kasuan kasuko erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan burutzea ziurtatzea, edo

- lehen heziketaren esparruan, kasuan kasuko erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan irakastea curriculumaren ataletako bat izan dadin ohartematea, edo
 - aurreko hiru puntuetako bat betetzea beren gurasoek hala nahi duten ikasleekin behintzat, ikasle kopurua behar bestekoa baldin bada;

c) - bigarren heziketa kasuan kasuko erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan burutzea ziurtatzea, edo

- bigarren heziketaren zati garrantzitsu bat kasuan kasuko erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan burutzea ziurtatzea, edo
- bigarren heziketaren esparruan, kasuan kasuko erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan irakastea curriculumaren ataletako bat izan dadin ohartematea, edo
- aurreko lehen hiru puntuetako bat betetzea hala nahi duten ikasleekin-edo, bestela, gurasoek nahi dutenekin- ikasle kopurua behar bestekoa baldin bada;

d) - heziketa tekniko eta lanbide-heziketa kasuan kasuko eskualde mailako edo gutxiengoaren hizkuntzetan burutzea ziurtatzea, edo

- heziketa teknikoaren eta lanbide-heziketaren zati garrantzitsu bat kasuan kasuko erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan burutzea ziurtatzea, edo
- heziketa teknikoaren eta lanbide-heziketaren esparruan, kasuan kasuko erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan irakastea curriculumaren ataletako bat izan dadin ohartematea, edo
- aurreko lehen hiru puntuetako bat betetzea hala nahi duten ikasleekin-edo, bestela, gurasoek nahi dutenekin ikasle kopurua behar bestekoa baldin bada;

e) - unibertsitateko edo goi mailako beste ikasketa batzuk erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan burutzea ohartematea, edo

- hizkuntza horiek ikertzea unibertsitateko edo goi mailako irakaskuntzako ikasgaiak izan daitezen ohartematea, edo
- goi mailako irakaskuntza finkatzean estatuak izan dezakeen eragina dela eta, lehen bi azpiartikuluak ezin bete izango balira, unibertsitateko edo goi mailako beste irakaskuntza mota batzuk erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan burutu daitezen bultzatu eta/edo baimentzea;

f) - helduen heziketa edo etengabeko heziketa neurri handi batean edo erabat erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan burutzeko ikastaroak eskain daitezen beharrezko erabakiak hartzea, edo

- hizkuntza horiek helduen heziketako eta etengabeko heziketako ikasgaiak izan daitezela proposatzea, edo
- herri-agintariek ez badute helduen heziketaren arloko zuzeneko aginpiderik, helduen heziketan eta etengabeko heziketan hizkuntza horiek irakats daitezen bultzatu eta sustatzea;

g) - erregio edo gutxiengoaren hizkuntzek adierazten duten historia eta kultura irakatsi ahal izateko erabakiak hartzea;

h) Zati honen bidez onartutako a)tik g)ra arteko lerroaldietan esaten dena indarrean jartzeko, irakasleek beharrezko hasierako eta etengabeko prestakuntza jaso dezatela ziurtatzea;

i) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzen irakaskuntza finkatu edo garatu asmoz hartutako neurrien eta izandako aurrerakuntzen jarraipena egiteko, ikuskaritza-

organo bat edo beste sortzea eta gai horien inguruko txostenak egitea aldian aldian. Txosten horiek jendaurrean jarriko dira.

2.- Irakaskuntzaren arloan, erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak aspaldidanik erabiltzen diren eskualdetatik kanpo dauden lurraldeei dagokienez, irakaskuntzaren garai egokietan erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak edo hizkuntzetan irakatsi ahal izatea baimendu, sustatu edo finkatzeko konpromisoa hartu dute kartagileek, erregio edo gutxiengoaren hizkuntzaren hiztun kopuruak hala jardutea bidezko egiten badu.

9. artikulua. Zuzentza.

1.- Jarraian zehazten diren neurriak hartzea bidezko egiteko besteko erregio edo gutxiengoaren hiztun kopurua duten zuzentza-agintaritzen barrutiei dagokienean, hizkuntza horietako bakoitzaren egoeraren arabera, eta lerroaldi honetan jasotzen diren aukerez baliatzeak epailaren ustez zuzentzaren administrazio onari oztoporik jartzen ez badio, kartagileek honako konpromisoak hartu dituzte:

a) auzibideetan:

- auzibidean parte hartzen dutenek hala eskatzen badute, auzibidea erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan aurrera eramatea ohartermatea, eta/edo
- auziperatuak bere erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan mintzatzeko aukera izan dezan bermatzea, eta/edo
- ohartermatea errekerimendu eta frogak, ahozkoak zein idatzizkoak, onartezintzat ez hartzea erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan egiteagatik, eta/edo
- gutxiengoaren hizkuntza horietan aurrera eraman ahal izatea, beharrezkoa bada interpretari eta itzultzaileez baliatuta, interesatuei gehiago ordaindu beharra ekartzen ez badiote;

b) zibil arloko auzibideetan,

- auzibidean parte hartzen duenetakoren batek hala eskatzen badu, auzitegiek auzibidea erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan aurrera eraman dezatela ohartermatea, eta/edo
- auzibidean parte hartzen duenetakoren batek epaimahaiaren aurrean agertu behar badu eztabaidaren batean, bere erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan hitz egin ahal izatea baimentzea. Horrek ez dio gastu gehigarririk ekarriko, eta/edo
- Karta eta frogak erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan sortzea baimentzea, horretarako interpretariak edo itzulpenak erabili behar badira ere;

c) Administrazio arloan aginpidea duten auzibideetan:

- auzibidean parte hartzen duenetakoren batek hala eskatzen badu, auzitegiek auzibidea erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan aurrera eraman dezatela ohartermatea, eta/edo
- auzibidean parte hartzen duenetakoren batek epaimahaiaren aurrean agertu behar badu eztabaidaren batean, bere erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan hitz egin ahal izatea baimentzea. Horrek ez dio gastu gehigarririk ekarriko, eta/edo
- Karta eta frogak erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan sortzea baimentzea, horretarako interpretariak edo itzulpenak erabili behar badira ere;
- b eta c lerroaldietan lehen eta hirugarren azpiatalak ezartzeak eta aldi batez interpretari nahiz itzulpenez baliatu beharrak interesatuei gastu gehigarririk eragin ez diezaieten neurriak hartzea.

2.- Kartagileek honako konpromisoak hartu dituzte:

- a) estatu bateko legezko egintzak ez baliogabetzea erregio edo gutxiengoaren hizkuntza batean idatzita egoteagatik soilik, edo

- b) kartagileen artean estatu bateko legezko egintzak ez baliogabetzea erregio edo gutxiengoaren hizkuntza batean idatzita egoteagatik soilik, eta hizkuntza horietan hitzun ez diren interesatuen aurka erabili ahal izan daitezen ohartematea, baldin eta agiriaren edukiaren berri ematen badie agiriari balioa ematen dionak, edo
- c) kartagileen artean estatu bateko legezko egintzak ez baliogabetzea erregio edo gutxiengoaren hizkuntza batean idatzita egoteagatik soilik,

3.- Estatu mailako lege nagusiak eta bereziki erregio edo gutxiengoaren hizkuntzei eragiten dietenak erabiltzaileen eskuetan hizkuntza horietan jartzeko konpromisoa hartu dute kartagileek, testu horiek dagoeneko beste moduren batean jasotzerik ez baldin badago behintzat.

10. artikulua. Administrazioako agintariak eta zerbitzu publikoak.

1.- Jarraian datozen neurriak hartzea bidezko egiteko besteko erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetako hitzun kopurua duten estatuko administrazio-barrutietan, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, kartagileek honako konpromisoak hartu dituzte, aurrera eramatea posible den neurrian burutzekoak:

- a) - administrazio horiek erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak erabil ditzatela zaintzea, edo
 - administrazio horietan jendaurrean dauden langileek beraiengana erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan zuzentzen direnekin hizkuntza horiek erabil ditzaten zaintzea, edo
 - erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetako hitzunik hizkuntza horietan ahoz edo idatziz eskariak egin eta erantzuna hizkuntza berean jaso ahal izan dezaten zaintzea, edo
 - erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetako hitzunik hizkuntza horietan ahoz edo idatziz eskariak egin ahal izan ditzaten zaintzea, edo
 - erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetako hitzunik hizkuntzotan idatzitako agiriak balio osoz aurkeztu ahal izatea zaintzea;
- b) - jendearentzat ohizkoak diren administrazioako agiri eta testuak erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan edo elebitan jartzea;
- c) - administrazioari agiriak erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan idazteko aukera ematea.

2.- Jarraian datozen neurriak hartzea bidezko egiteko besteko erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetako hitzun kopurua duten toki edo erregio agintaritzei dagokienean, kartagileek honakook baimendu eta/edo sustatzeko konpromisoa hartu dute:

- a) eskualde edo toki mailako administrazioaren esparruan erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak erabiltzea;
- b) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetako hitzunik hizkuntza horietan ahoz edo idatziz eskariak aurkeztu ahal izatea;
- c) eskualdeko taldeek beren agiri ofizialak erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan ere argitaratzea;
- d) toki mailako taldeek beren agiri ofizialak erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan ere argitaratzea;
- e) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak erabiltzen diren eskualdeetako taldeek beren batzarretako eztabaidetan hizkuntza horiek erabiltzea. Horrek ez du esan nahi estatuko hizkuntza ofiziala edo ofizialak erabiliko ez direnik;
- g) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetako toponimia aspaldidaniko moduan eta zuzentasunez erabiltzea edo erabiltzen hastea, bestela ezin denean estatuko hizkuntza ofizial edo ofizialetako izenekin batera.

3.- Administrazioiko agintaritzek edo hauen izenean diharduten beste pertsona batzuek eskaintzen dituzten herri-zerbitzuei dagokienez, erregio edo gutxiengoan hizkuntzak erabiltzen diren eskualdeei dagokienez, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera eta aurrera eramatea posible den neurrian, honako konpromisoak hartu dituzte kartagileek:

- a) zerbitzua eskaintzean erregio edo gutxiengoan hizkuntzak erabil daitezen zaintzea, edo
- b) erregio edo gutxiengoan hizkuntzetako hitzunek eskariak hizkuntza horietan egin eta erantzunak ere hizkuntza berean jaso ahal izatea baimentzea, edo
- c) erregio edo gutxiengoan hizkuntzetako hitzunek eskariak hizkuntza horietan egin ahal izatea baimentzea.

4.- Onartu dituzten 1., 2., eta 3. lerroaldietako erabakiak indarrean jarri ahal izateko, kartagileek jarraian datozen neurrietako bat edo batzuk betetzeko konpromisoa hartu dute:

- a) eskatuko balitz, idatzizko edo ahozko itzulpena egitea;
- b) behar beste herri-langile kontratatu edo, bestela, lanean dihardutenak prestatzea;
- c) Erregio edo gutxiengoan hizkuntzaren bat ezagutzen duten herri-langileek hizkuntza horiek erabiltzen diren lurraldeetan lan egitea eskatzen badute, ahal den neurrian aukera hori ematea.

5.- Abizenak erregio edo gutxiengoan hizkuntzetan erabili edo erabiltzen hasia baimentzea, interesatuek hala eskatzen badute.

11. artikulua. Komunikabideak.

1.- Erregio edo gutxiengoan hizkuntzak erabiltzen diren lurraldeei dagokienez, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, herri-agintariek arlo horretan zuzenean edo zeharka aginpiderik edo zer eginik duten neurrian eta komunikabideen independentzia eta autonomia errespetatu behar dela kontutan izanda, kartagileek honako konpromisoak hartu dituzte:

- a) Irratia eta telebista neurri batean herri-zerbitzua direla kontutan izanda;
 - erregio edo gutxiengoan hizkuntzan jardungo duten irrati eta telebista bana gutxienez sor dadila ziurtatzea, edo
 - erregio edo gutxiengoan hizkuntzan jardungo duten irrati eta telebista bana gutxienez sortzeko sustapena egin eta/edo laguntzea, edo
 - hedabideek erregio edo gutxiengoan hizkuntzan burututako irrati edo telebista saioak egin ditzaten beharrezko erabakiak hartzea;
- b) erregio edo gutxiengoan hizkuntzan jardungo duen irrati bat gutxienez sortzeko sustapena egin eta/edo laguntzea, edo
 - erregio edo gutxiengoan hizkuntzan sortutako irratsaioak jarraitasunez eman daitezela sustatu eta/edo erraztea;
- c) erregio edo gutxiengoan hizkuntzan jardungo duen telebista bat gutxienez sortzeko sustapena egin eta/edo laguntzea, edo
 - erregio edo gutxiengoan hizkuntzan sortutako telebista saioak jarraitasunez eman daitezela sustatu eta/edo erraztea;
- d) entzutezko eta ikus-entzutezko lanak erregio edo gutxiengoan hizkuntzan ekoiztu eta hedatzea sustatu eta erraztea;
- e) erregio edo gutxiengoan hizkuntzan jardungo duen aldizkari bat gutxienez sortzeko eta/edo mantentzeko sustapena egin eta/edo laguntzea, edo
 - erregio edo gutxiengoan hizkuntzan sortutako prentsa-artituluak jarraitasunez argitaratzea sustatu eta/edo erraztea;

- f) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak erabiltzen dituzten komunikabideen gastu gehigarriak ordaintzea, legeetan komunikabideei orokorrean dirulaguntzak ematea oharrematen baldin bada, edo
 - dirubidezko laguntzak erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan sortutako ikus-entzutezkoei ere ematea;
- g) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan lan egiten duten komunikabideetan jardun ahal izateko kazetari eta beste langile batzuen prestakuntza bultzatzea;

2.- Alboko herrialde batean erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan nahiz hauen antzekoren batean sortutako irrati edo telebista-saioak zuzenean hartzeko askatasuna bermatzeko konpromisoa hartu dute kartegileek, eta baita alboko herrialdeetan hizkuntza horietan egindako irrati edo telebista saioak hedatzeari oztoporik ez jartzeko ere. Bestalde, erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan nahiz hauen antzekoren batean sortutako idatzizko informazioa dela eta, adierazpen-askatasunari edo informazioa askatasunez hedatzeari buruzko mugarik ez jartzeko konpromisoa ere hartu dute. Aipatutako askatasunez baliatzean, betebeharrak eta erantzukizunak daudenez, legean oharremandako betekizunak, baldintza, muga edo zigorrak izan daitezke. Neurriok beharrezkoak dira demokrazian oinarritutako gizarte batean nazioaren segurtasuna, lurralde-osotasuna edo biztanleen segurtasuna, bakea zaintzea, kriminaltasunari alde aurretik aurre egitea, osasuna edo moralak babestea, lagun urkoaren ospea edo eskubideak babestea, ezkutuko informazioa zabaltzea galaraztea edo botere judizialaren aginpidea edo alderdikierarik eza bermatu ahal izateko.

3.- Legearekin bat etorrira sortutako egituretan, erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetako hiztunen interesak ordezkatzuta egon edo kontutan hartzeko konpromisoa hartu dute kartagileek. Helburua komunikabideen askatasuna eta pluraltasuna bermatzea da.

12. artikulua. Kultura-jarduerak eta azpiegiturak.

1.- Kultura-jarduera eta azpiegituren arloan batez ere liburutegiak, bideotekak, kultur etxeak, museoak, ikastetxeetako artxibategiak, antzerkiak, zinemak, literatura eta zinemarako ekoizpen-lanak, herri-kulturaren adierazpideak, jaialdiak, kulturaren arloko industriak, guztietan ere batez ere teknologia berria erabiltzea bultzatuko delarik, hizkuntza horiek erabiltzen diren eskualdeari dagokionez eta herri-agintariak aginpideren bat edo zer esanik baldin badute arlo horretan, honako konpromisoak hartu dituzte kartagileek:

- a) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzako espresabideak eta ekimenak sustatzea eta hizkuntza horietan sortutako lanak eskuratzeko bideak erraztea;
- b) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan sortutako lanak beste hizkuntza batzuetan eskuratu ahal izateko bideak erraztea. Horretarako, itzulpenak, bikoizketak, postsinkronizazio-lanak eta azpitoluak jartzea bultzatu edo garatuko dira;
- c) beste hizkuntza batzuetan sortutako lanak erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan eskuratu ahal izateko bideak erraztea. Horretarako, itzulpenak, bikoizketak, postsinkronizazio-lanak eta azpitoluak jartzea bultzatu eta garatuko dira;
- d) kultura-jarduerari hasiera eman edo bultzatzeko ardura duten erakundeek, beren ekimeneko lanak edo beraiek bultzatutakoak burutzerakoan erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak eta kulturak neurri egokian barnera daitezzen zaintzea;
- e) kultura-jarduerari hasiera eman edo bultzatzeko ardura duten erakundeek, beren langileen artean, biztanleen gainontzeko hizkuntzak ezagutzeaz gainera, erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak menperatzen dituztenak izan ditzaten erraztea;

- f) kultura-jarduerak hornitu eta berauen egitarauak egitearekin zer ikusia duten arloetan, erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan hitz egiteko gauza diren ordezkariak zuzenean parte har dezaten erraztea;
- g) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan sortutako lanak jaso, gordailua eman eta aurkeztu edo argitaratzeko ardura izango duen erakunde bat edo gehiago sor dadin sustatu eta/edo erraztea;
- h) halakorik ezin bada, erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetako administrazio, merkataritza, ekonomia, gizarte, teknologia edo lege arloko terminologia egokia mantendu eta garatzeko itzulpen eta terminologiaren arloko ikerketarako zerbitzuak sortu eta/edo sustatu eta finantzatzea.

2.- Erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak aspaldidanik erabiltzen dituzten beste lurralde batzuei dagokienez, hizkuntza horietako hitzun kopurua behar adinakoa baldin bada, kultura-jarduera eta hornikuntza egokiak izan ditzaten baimendu, sustatu eta/edo ohartemateko konpromisoa hartu dute kartagileek, aurreko leerroaldian erabakitakoaren ildotik.

3.- Atzerrian aurrera eramane beharreko kultura arloko politikari dagokionez, erregio edo gutxiengoaren hizkuntzei eta hauek adierazten dituzten kulturei gune egokia eskaintzeko konpromisoa hartu dute kartagileek.

13. artikulua. Ekonomia- eta gizarte-arloa.

1.- Ekonomia eta gizarte-arloko jarduerari dagokienez, kartagileek honako konpromisoak hartu dituzte herrialde osorako:

- a) ekonomia eta gizarte-arloei buruzko agirietan batez ere lan-hitzarmenetan eta agiri teknikoetan, esate baterako ekoizpenak edo hornigaiak nola erabili adierazten dutenetan erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak erabiltzea benetazko arrazoirik gabe galarazi edo mugatzen duten erabaki guztiak kentzea beren legedietatik;
- b) enpresetako barne-araudietan eta ekintza pribatuetan erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetako hitzunei hizkuntza horiek erabiltzea galarazi edo mugatzen duten baldintzak izatea debekatzea;
- c) ekonomia eta gizarte-arloko jardueretan erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak erabiltzea bultzatzearen aurkakoak diren neurriei aurre egitea;
- d) erregio edo gutxiengoaren hizkuntzen erabilera bultzatzeko, aurreko azpiataletan azaldutako neurriez gainera, beste batzuk erabiltzea erraztu eta/edo sustatzea.

2.- Erregio edo gutxiengoaren hizkuntzak erabiltzen diren lurraldeetan, ekonomia eta gizarte-arloko jarduerari dagokienean herri-agintariek aginpideren bat baldin badute, aurrera eramatea posible den neurrian, honako konpromisoak hartu dituzte kartagileek;

- a) finantza eta bankuei buruzko araubideen bidez, merkataritzan jarduteko moduko baldintzetan, ordainketa-aginduak (txekek, ganbio-letrak, etab.) edo finantza arloko beste agiri batzuk erregio edo gutxiengoaren hizkuntzetan erabili ahal izateko bideak jartzea, edo bestela, bide horiei hasiera ematen laguntzea;
- b) zuzen-zuzenean beren ardurapean dauden ekonomia eta gizarte-arloetan (arlotz publikoa), erregio edo gutxiengoaren hizkuntzen erabilera bultzatzeko ekintzak burutzea;
- c) ospitale, helduen egoitza edo antzeko gizarte-egoitzetan dauden gaixo, adineko edo bestelakoak beren erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan zaindu ahal izan ditzaten betearaztea;
- d) segurtasunezko oharrak, modu egokien arabera, erregio edo gutxiengoaren hizkuntzan ere idatzita egon daitezen zaintzea;

e) kontsumitzaileen eskubideen arloan aginpidea duten agintariek emandako argibideak erregio edo gutxiengoan hizkuntzan jaso ahal izatea.

14. artikulua. Mugaz gaindiko harremanak.

Kartagileek honako konpromisoak hartu dituzte:

a) hizkuntza bera edo antzekoa erabiltzen duten eskualdeen gaineko estatuek dituzten bitariko edo askotariko akordioak betetzea edo amaieraraino eramaten saiatzea, estatu horietako hizkuntza beraren hitzunen arteko harremanak erraztu asmoz. Harreman horiek kultura, irakaskuntza, informazioa, lanbide-heziketa eta etengabeko prestakuntzaren arlokoak izango dira;

b) erregio edo gutxiengoan hizkuntza modu berean edo antzekoan erabiltzen duten lurraldeetako elkarlana erraztea eta/edo sustatzea, batez ere eskualde edo toki mailako elkartearen artekoa, beti ere erregio edo gutxiengoan hizkuntzen alde.

IV. ZATIA. KARTA INDARREAN JARTZEA

15. artikulua. Aldian aldiko txostenak.

1.- Kartagileek aldian aldian eta Ministroen Lantaldeak erabakiko duen moduan, karta honetako II. zatiaz bat eta III. Zatitik onartutako erabakiak ezartzearen ondorioz, aurrera eraman duten politikari buruzko txosten bat aurkeztu beharko diote Europako Kontseiluko Idazkari Nagusiari. Lehen txostena kasuan kasuko Zatiari buruzko Karta indarrean jarri eta hurrengo urtean aurkeztu beharko da, eta gainontzekoak lehenengoa aurkeztu zenetik hasita hiru urtean behin.

2.- Kartagileek jendaurrean jarriko dituzte beren txostenak.

16. artikulua. Txostenen azterketa.

1.- 15. atalean esaten dena ezartzearen ondorioz Europako Kontseiluko Idazkari Nagusiari aurkeztutako txostenak 17. artikuluz bat osatutako adituen lantalde batek aztertuko ditu.

2.- Legez kartagile bilakatutako erakunde eta elkarteek, Adituen Lantaldeari oharrak aurkezteko aukera izango dute, karta honen III. zatia araberako kartagile horrek dituen konpromisoen inguruko gaiak direla eta. Adituen Lantaldeak, talde interesatuari iritzia eskatu ondoren, jasotako informazio horiek kontutan hartu ahal izango ditu, atal honetako 3. azpiatalean aipatutako txostena gertatzeko. Bestalde, erakunde eta elkarte horiek adierazpenak aurkez ditzakete taldeetako batek eraman duen politikaren gainean, II. zatiaz bat beti ere.

3.- 1. azpiatalean aipatutako txostenak eta 2. azpiatalean aipatutako informazioak oinarritzat hartuta, Adituen Lantaldeak Ministroen Lantaldearentzako txosten bat prestatuko du. Txosten horrekin batera taldeei eskatuko zaizkien oharrak joango dira, eta Ministroen Lantaldearen esku izango da argitara ematea.

4.- Ministroen Lantaldeak talde bat edo batzuentzako gomendioak prestatu behar baditu, aurrez horrelakorik egin ez delarik, Adituen Lantaldeak egingo dizkion proposamenak jasoko dira bereziki, 3. azpiatalean aipatutako txostenean.

5.- Europako Kontseiluko Idazkari Nagusiak bi urtero Kartaren ezarpenari buruzko txosten zehatza egin beharko dio Legebiltzarrari.

17. artikulua. Adituen Lantaldea.

1.- Adituen Lantaldea osatzeko, Ministroen Lantaldeak kartagile bakoitzetik kide bat aukeratuko du, zintzoak izan eta Kartan aztertutako gaietan prestutasun ezaguna duten izenekin dagokion alderdiak egindako zerrendatik.

2.- Lantaldeko kideak sei urterako izendatuko dira, eta agintaldia berritzeko aukera izango da. Kideren batek ezin badu agintaldia bete, 1. azpiatalean zehaztutako moduan ordezkatu beharko da, eta ordezkoak lehengo kidearen agintaldia bukatuko du.

3.- Adituen Lantaldeak bere barne-araudia onartuko du. Bere idazkaritza Europako Kontseiluko Idazkari Nagusiak bermatuko du.

V. ZATIA- AZKEN ERABAKIAK

18. artikulua.

Karta hau Europako Kontseiluko kide diren estatuen eskura dago, sinatu nahi badute. Berretsi, oniritzia eman eta onartu egin beharko da. Berretsi, oniritzia eman edo onartzeko agiriak Europako Kontseiluko Idazkari Nagusiari aurkeztu beharko zaizkio.

19. artikulua.

1.- Europako Kontseiluko kide diren bost estatuk, 18. ataleko erabakiekin bat, Kartarekiko konpromisoa onartzeko prest daudela adierazi duten egunetik aurrera hiru hilabeteko epea amaitu ondoren datorren hileko lehen egunean jarriko da indarrean karta hau.

2.- Kartarekiko konpromisoa onartzeko prest daudela beranduago adierazten duten estatu guztientzako, berretsi, oniritzia eman edo onartzeko agiria aurkeztu eta hiru hilabeteko epea amaitu ondoren datorren hileko lehen egunean jarriko da indarrean Karta.

20. artikulua.

1.- Karta hau indarrean jarri ondoren, Europako Kontseiluko Ministroen Lantaldeak bere esku izango du Europako Kontseiluko kide ez den edozein estatuari Karta betetzeko konpromisoa eskaintzea.

2.- Betetzeko konpromiso hori hartu duten estatuentzat, konpromisoa hartu izanaren agiria Europako Kontseiluko Idazkari Nagusiari aurkeztu dioten egunetik aurrera hiru hilabeteko epea amaitu ondoren datorren hileko lehen egunean jarriko da indarrean Karta.

21. artikulua.

1.- Estatu guztiek, karta honetako 7. artikulua 2. azpiataletik 5.era bitartekoetan baldintza bat edo batzuk jartzeko aukera izango dute, berresteko, oniritzia emateko edo onartzeko agiria sinatzerakoan edo aurkezterakoan. Beste baldintzarik ez da onartuko.

2.- Aurreko azpiartikulua araberako baldintzarik jarri duen estatu orok baldintza hori neurri batean edo oso-osorik kentzeko aukera izango du. Europako Kontseiluko Idazkari Nagusiari jakinarazpena bidaliz. Baldintzak kentzea Idazkari Nagusiak jakinarazpena jasotako egunetik aurrera gauzatuko da.

22. artikulua.

1.- Kartagile orok, karta hau edozein momentutan salatu ahal izango du, Europako Kontseiluko Idazkari Nagusiari jakinarazpena bidaliz.

2.- Salaketa Idazkari Nagusiak jakinarazpena jaso eta sei hilabeteko epea amaitu ondoko hileko lehen egunean jarriko da indarrean.

23. artikulua.

Europako Kontseiluko Idazkari Nagusiak Kontseiluko kide diren estatu guztiei eta karta hau betetzeko konpromisoa hartu duten guztiei honako hauek jakinarazi beharko dizkie:

- a) izenpe guztiak;
- b) berretsi, oniritzia eman, onartu edo betetzeko konpromisoa hartzeko agiri ororen aurkezpena.
- c) karta hau indarrean jartzeko data guztiak, Kartako 19. eta 20. atalen arabera;
- d) 3. ataleko 2. azpiataleko erabakiak bete beharraren ondorioz jasotako jakinarazpen guztiak;
- e) karta honekin zerikusia duten egintza, jakinarazpen edo mezu guztiak.

Aurreko dena ikusita, beheko aldean ageri diren sinatzaileek, behar besteko ahalmena izanda, karta hau sinatu dute.

...oOo...